

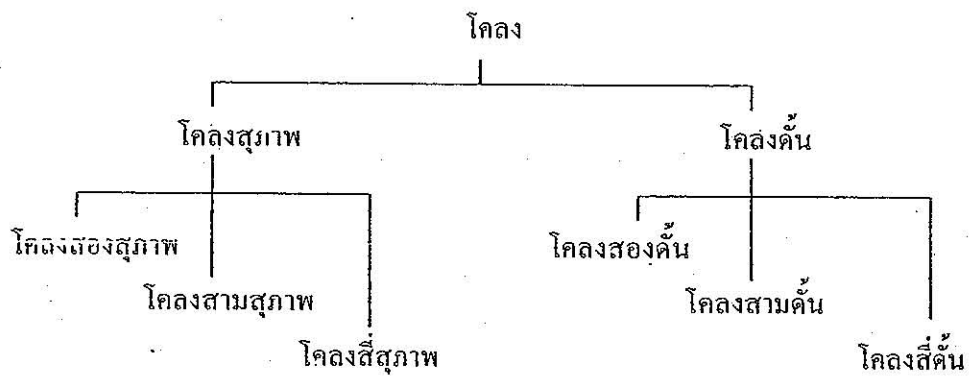
คำประพันธ์หรือบทร้อยกรอง

ลักษณะบังคับร่วมของบทร้อยกรองทุกประเภทของไทย คือ สัมผัส และ คณะ (จำนวนคำในวรรคในบาทและในบท) ส่วนลักษณะบังคับเฉพาะของบทร้อยกรองแต่ละประเภท มีดังนี้

1. โคลง บังคับ คำเอก คำโท
2. ร่าย บังคับ สัมผัสคล้องจองกันทุกวรรค
3. ฉันท์ บังคับ ครุ ลหุ
4. กาพย์ ไม่มีลักษณะบังคับเฉพาะ
5. กลอน บังคับเสียงวรรณยุกต์ท้ายวรรคทุกวรรค

โคลง

ลักษณะบังคับเฉพาะของโคลง คือ คำเอก หมายถึง คำที่มีไม้เอก (') กำกับ คำโท หมายถึง คำที่มีไม้โท (ˊ) กำกับ โคลงที่นักเรียนควรรู้จักมีดังนี้

ข้อสังเกต

1. ชื่อของโคลงบอกแผนผังของโคลงดังนี้

สอง สาม สี่ บอกจำนวนวรรคที่มี 5 คำ

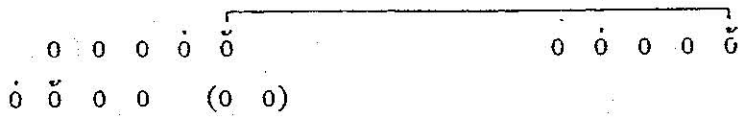
สุภาพ บอกวรรคสุดท้ายมี 4 คำ

คั่น บอกวรรคสุดท้ายมี 2 คำ

2. ในการพิจารณาตอบเรื่องโคลง ให้นักเรียนสังเกตว่าคำที่ 4 และ 5 เป็นคำเอก คำโท

ยกเว้น โคลงสาม คำเอก คำโท จะเลื่อนไปเป็นคำที่ 9 และ 10

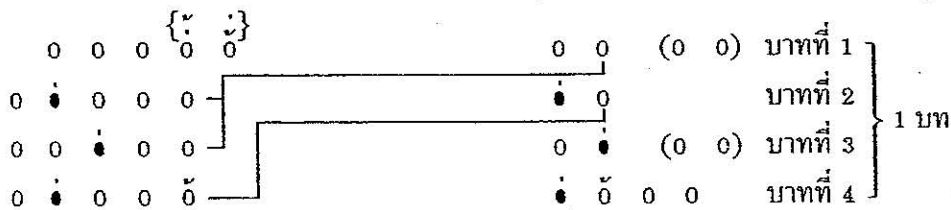
แผนผังโคลงสองสุภาพ

แผนผังโคลงสามสุภาพ

แผนผังโคลงสี่สุภาพ

ข้อสังเกต

1. คำเอก คำโทของโคลงสองสุภาพมีทั้ง 3 วรรค วรรคแรกอยู่ที่ 2 คำสุดท้าย วรรคสุดท้ายอยู่ที่ 2 คำแรก และวรรคที่สองอยู่ที่คำที่ 2 กับคำสุดท้าย
2. โคลงสามสุภาพเหมือนโคลงสองสุภาพ ต่างกันแต่เพียงเติมวรรคละ 5 คำลงข้างหน้าโคลงสองสุภาพ เพราะฉะนั้น คำเอก คำโท จึงเลื่อนไปเป็นคำที่ 9 และ 10
3. วรรคละ 5 คำ ของโคลงสี่สุภาพจะมี 2 คำมาสลับเสมอ
4. วรรคแรก และ 2 วรรคสุดท้ายของโคลงสี่สุภาพ ก็คือ โคลงสองสุภาพนั่นเอง และตำแหน่งคำเอกของบาทที่ 2, 3 และ 4 ของโคลงสี่สุภาพทั้งวรรคหน้า และวรรคหลังจะเชื่อมกันเป็นรูปสามเหลี่ยม

ตัวอย่างข้อสอบ

“พระครูวณฺโฑอันท้าว หนักอุระราชร้าว
ที่ร้างแรมศรี”

คำประพันธ์นี้เป็นคำประพันธ์ชนิดใด

1. โคลงสองคั่น
2. โคลงสามคั่น
3. โคลงสองสุภาพ
4. โคลงสามสุภาพ

ข้อสอบอาจจะไม่แยกวรรคให้ ในการแยกวรรคเอง ให้แยกตรงคำที่ส่งสัมผัสออก นักเรียนรู้ได้จากมีคำมารับสัมผัส

2. กระเด็นกระตัวต้น แดกคน
 กระจิบกระจาบปน แปลกเปล่า
 กระสากระสังสน เสียดสัก สู้อแฮ
 กระรอกกระเรียนเข้า ย่องแหงอาหาร
 คำประพันธ์บทนี้เด่นที่สุดในด้านใด
1. ภาพพจน์ 2. สัมผัสพยัญชนะ 3. สัมผัสสระ 4. จังหวะ
3. คำประพันธ์ในข้อ 2 มีลักษณะที่ไม่ตรงตามผังฉันทลักษณ์มากที่สุดในเรื่องใด
1. คำเอกคำโทสลับที่กัน 2. ใช้คำเอกโท
 3. ใช้คำโทโท 4. ใช้คำตายแทนคำเอก
4. คำโทโทในคำประพันธ์ข้อ 2 นี้คือข้อใด
1. ตัว 2. เป๋ล่า 3. เข้า 4. แหยัง

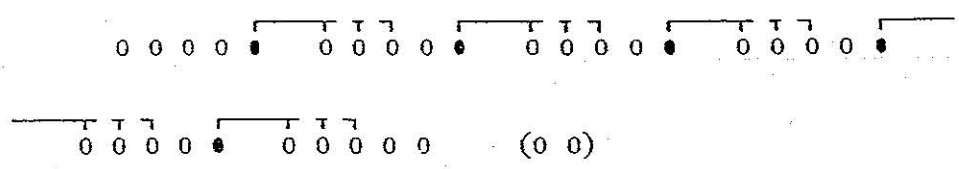
ร้อย

ร้อย มีลักษณะบังคับเฉพาะคือ สัมผัสคล้องจองกันทุกวรรค ร่ายที่นักเรียนควรรู้จักมี ดังนี้

- ข้อสังเกต**
- ร้อยกับโคลงมีความคล้ายคลึงกันหลายประการ ดังนี้
1. ร่ายทุกชนิด ยกเว้นร่ายยาว มีวรรคละ 5 คำ เหมือนโคลง
 2. มี เอกโทษ โทโทษ ได้อย่างโคลง
 3. มี คำสร้อย ได้อย่างโคลง
 4. มีชื่อ สุภาพ ด้น เหมือนโคลง

แผนผังร้อยโบราณ

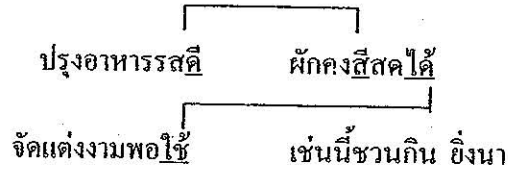
ตัวอย่างข้อสอบ

ปรุงอาหารรสดี ผักคงสีสด ได้ จัดแต่งงามพอใช้ เช่นนี้ชวนกินยิ่งขึ้น

ข้อความนี้ถ้าจัดวรรคให้ถูกต้องจะได้คำประพันธ์ตามข้อใด

1. ร่ายสุภาพ 2. กาพย์ยานี 3. โคลงสามสุภาพ 4. อินทรวชิรฉันท

* ข้อความที่นำมาจัดวรรคได้ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับโคลง

1. คำเอก นอกจากเป็นคำที่มีรูปไม่เอกกำกับแล้ว เราอาจใช้คำตายในตำแหน่งคำเอกได้
ดังเช่นตัวอย่างข้อสอบ ใช้ "สด" แทนคำเอก

2. คำสร้อย โคลงสอง โคลงสาม อาจมีคำสร้อยที่ท้ายบทได้ 2 คำ ในกรณีที่ถ้อยคำในบท
ยังไม่จบกระแสความ หรือ เพื่อยืนยันให้เกิดอารมณ์ คำที่นิยมใช้เป็นคำสร้อย ได้แก่ แส เฮย ฮา นา นอ แล
แลนา ฤ ไสร้ ไชรี พ่อ แม่ พี่ เอช นะพี บารนี สำหรับโคลงสี่ สามารถใช้คำสร้อยที่ท้ายบาทที่ 1 และ 3

3. การสลับตำแหน่งคำเอกคำโท คำเอกคำโทในวรรคแรกของโคลงสี่อาจสลับตำแหน่งกันได้

4. เอกโทษ โทโทษ หมายถึง คำเอก คำโท ที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ แต่ไม่ถูกต้องในเรื่อง
สะกดคำ

ตัวอย่าง

หึ่งห้อยส่องกันชู แสงจันทร์ (ชู เป็นเอกโทษ)

ปวงประนมนบเกล้า งามเสียมเพ็ยมเฝ้า

อยู่ถ้ำทูลสวอง (ถ้ำ เป็นโทโทษ)

ตัวอย่างข้อสอบ

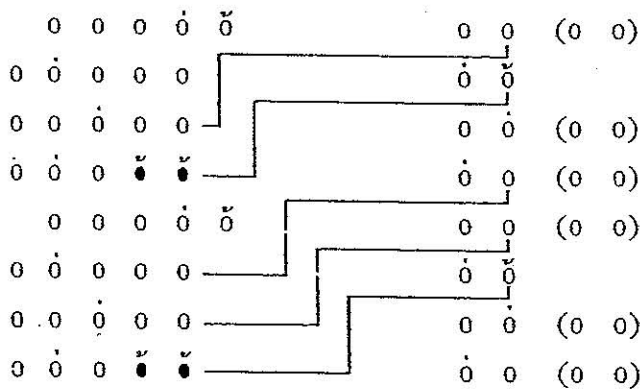
1. บาทที่ 4 ของโคลงสี่สุภาพ ข้อใดถูกต้องตามฉันทลักษณ์

1. เรื่องรุ่งบรรเจิดเกล้า	ร่วงรุ่งคคานานต์
2. เรื่องมณีนพรีว	ร่วงรุ่งรังสี
3. เรื่องรางรุ่งรุ่งฟ้า	ฟักฟ้าคินชม
4. เรื่องลักษณะเลิศปัญญา	โลกซ้องสรรเสริญ

ความรู้เกี่ยวกับร้อย

1. การส่งและรับสัมผัส ถ้าส่งด้วยคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับหรือคำสุภาพให้รับด้วยคำสุภาพ ส่งออกด้วยคำเอก ให้รับด้วยคำเอก ส่งออกด้วยคำโท ให้รับด้วยคำโท ดังนั้นร้อยจึงอาจมีเอกโท โท โทษได้อย่างโคลง

2. ร้อยสุภาพ เหมือนร้อยโบราณ แต่จบบทด้วยโคลงสองสุภาพ
3. ร้อยคั้น เหมือนร้อยโบราณ แต่จบบทด้วยสองบาทสุดท้ายของโคลงสี่คั้น
4. ร้อยยาว ต่างไปจากร้อยชนิดอื่นๆ ตรงจำนวนคำในวรรคมีมากกว่า 5 คำ
5. คำสร้อย ร้อยอาจจะมีคำสร้อยที่ทำวรรคทุกวรรค เรียกว่า สร้อยสลับวรรคและที่ทำยบท
6. ลิลิต กวีนำร้อยมาแต่งสลับกับโคลง เรียกว่า ลิลิต ถ้าเป็นลิลิตสุภาพ จะประกอบด้วยร้อยสุภาพ โคลงสองสุภาพ โคลงสามสุภาพ และโคลงสี่สุภาพ เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย ส่วนลิลิตคั้น จะประกอบด้วย ร้อยคั้น โคลงสองคั้น โคลงสามคั้น และโคลงสี่คั้น เช่น ลิลิตยวนพ่าย ซึ่งตัดตอนท้ายของเรื่องมาเป็นบทเรียน คือ กวีนิพนธ์นิธาน ซึ่งแต่งเป็นโคลงคั้นวิวิธมาลี ที่มีแผนผังดังนี้

ข้อสังเกต

โคลงคั้นมีวรรคสุดท้าย 2 คำ และย้ายคำโทไปเป็นโทคู่ที่วรรคหน้า

ตัวอย่างข้อสอบ

1. “พระยศไท้จงยี่น กลิ่นทุกข์เทวยงสูญ ขอสมเด็จพระบัณฑูรวิราช พระบาทเจ้าจงเจริญ
ข้าสรรเสริญพระเกียรติท้าว ไว่ลู่แผ่นภพด้าว ชั่วฟ้าล่มกัลป์” เป็นคำประพันธ์ชนิดใด

1. ร้อยคั้น
2. ร้อยสุภาพ
3. ร้อยยาว
4. โคลงสี่สุภาพ

2. “ครั้นแสงพระสุริยะส่องระคมก็คูเค่นดังควงดาวาวแวววะวาวะวาวที่เว้งวุ้ง วิจิตรจรัสจรัญรุ่งเป็น
สิริรุ่งพุ่งพันเพี้ยกลั่นมพรพินนภากาศ” ข้อความข้างต้นนี้เป็นคำประพันธ์ชนิดใด

1. ร้อยคั้น
2. ร้อยสุภาพ
3. ร้อยยาว
4. โคลงสี่สุภาพ

3. "เจ็บเมื่อเหลือแผ่นดิน นะพื หลากกระบิลในแหล่งหน้า นะพื

บอกแล้วจะไ้หน้าแห่งใด นะพื ความอายุใครช่วยได้ นะพื"

คำที่ขีดเส้นใต้มีชื่อทางฉันทลักษณ์ว่าอย่างไร

1. กระทุ้

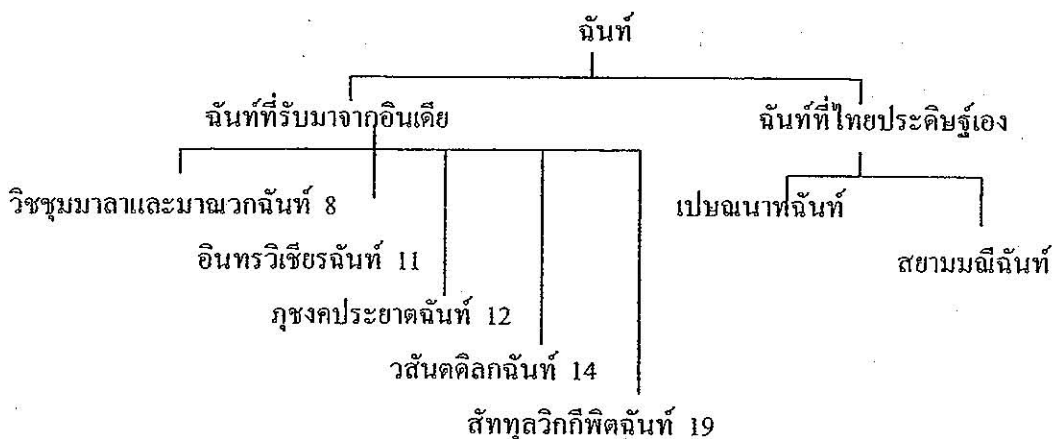
2. คำซ้ำ

3. คำสร้อย

4. คำเสริม

ฉันท

ฉันท มีลักษณะบังคับเฉพาะคือ ครุ ลหุ ฉันท ที่นักเรียนควรรู้จัก มีดังนี้

ฉันท กับกาพย์มีสัมผัสและคณะเหมือนกัน ต่างกันที่ ฉันท บังคับครุ ลหุ ทุกคำ กาพย์ไม่บังคับ

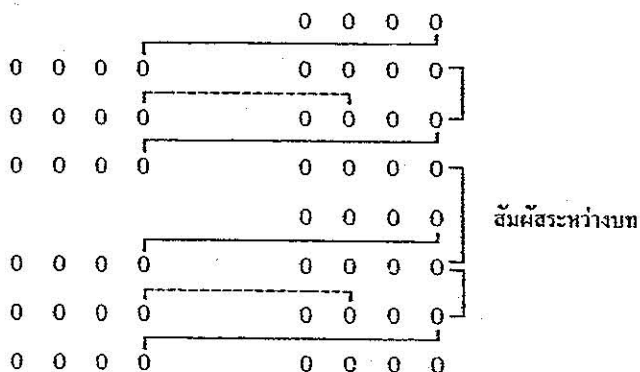
ฉันท 8

ฉันท 8 มีลักษณะเหมือนกาพย์สุรางคนางค์ คือ มีวรรคละ 4 คำ 2 วรรคเป็น 8 คำ จึงเรียกว่า ฉันท 8 เมื่อเทียบกับกาพย์สุรางคนางค์จะเป็นดังนี้

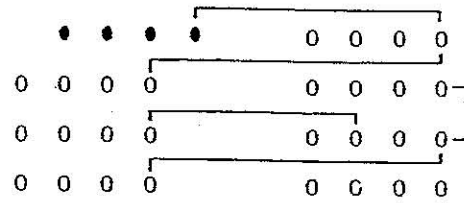
กาพย์สุรางคนางค์ 28

มีวรรคละ 4 คำ บทหนึ่งมี 7 วรรค หรือ 28 คำ จึงเรียกว่า กาพย์สุรางคนางค์ 28 มีแผนผัง

ดังนี้

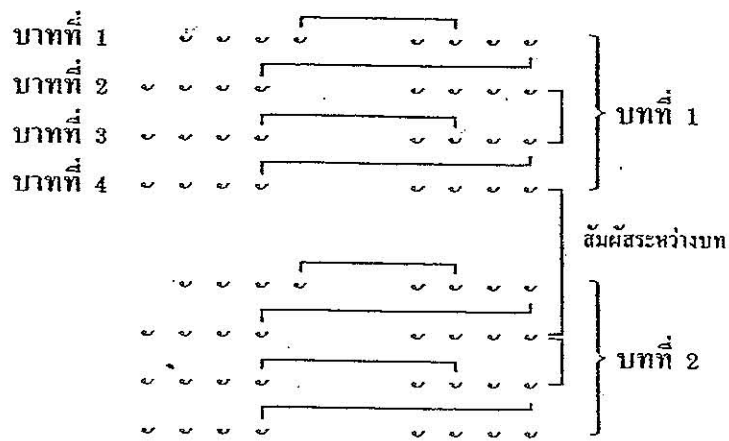

ฉันท 8 มีบทละ 8 วรรค จึงควรเทียบกับ ภาพสร้างคางค์ 32 ซึ่งมีแผนผัง
เหมือนภาพสร้างคางค์ 28 แต่เพิ่มอีก 1 วรรคลงข้างหน้า เพิ่มสัมผัสอีก 1 แห่ง ดังนี้

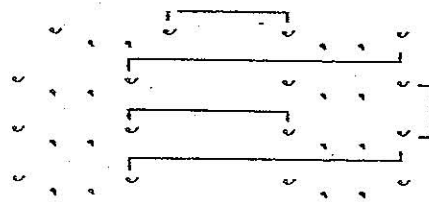

ฉันท 8 ที่นักเรียนควรรู้จักจากการเรียนสามัคคีเภทคำฉันท มีดังนี้

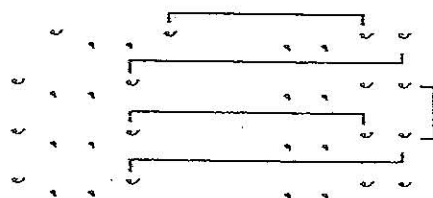
1. วิชชุมมาลาฉันท 8 ให้จำว่า ครูล้วน มีแผนผังดังนี้

2. มาฉกฉันท 8 ให้จำว่า ลหุสอดไส้ครู คือ ... เหมือนกันทุกวรรค บทหนึ่งมี 8 วรรค เหมือน วิชชุมมาลาฉันท 8

3. ฉิตรบาทฉันท 8 วรรคหน้าเหมือนมาฉกฉันท ต่างที่วรรคหลัง ดังนี้

ตัวอย่างข้อสอบ

1. คำประพันธ์ต่อไปนี้ข้อใดเป็นกาพย์สุรางคนางค์

1. เธอก็ก่แดงแจ้ระนุวมวลความเฉพาะล้วนจริงเหตุยต่างบมิเชื่อเมื่อศรีโฉนจึงผลในเหตุบมิสม
2. ผูกไมตรีจิตเชิงชิดชอบเชื่องในหมู่ชาวเมืองฉันทันธัชมาสัยเล่าเรื่องเคื่องขุนว้าวุ่นวายใจจำเป็น
มาในค้ำค่างแคนตน
3. วันนั้นจันทรมีการกรเป็นบริวารเห็นสิ้นดินฟ้าในป่าท่าธารมาลึคลึบานกึ่งกำนอรชร
4. เลือดที่มีค่ากว่าตนเสียเลือดเสียชนม์ดีกว่า โลหิตคิดปลายโลมาอับอายชายหน้าฟ้าดิน

ข้อสังเกต

กาพย์สุรางคนางค์ต้องมีคำที่ 4 สัมผัสกับคำที่ 8 ส่วนฉันทัน 8 คำที่ 4 สัมผัสกับคำที่ 5, 6 หรือ 7

ตัวอย่างข้อสอบ

1. “ไปเก็บสะดอมาหลายๆ ซ่อไว้จ้มน้ำพริกที่เหลือกก็ผัดพอน้ำขลุกขลิกคำเครื่องขี้ขอกให้ทันมือเย็น”
ข้อความนี้ถ้าวันวรรคให้ถูกต้องจะได้คำประพันธ์ตามข้อใด

1. กลอน	2. กาพย์ฉบ้ง
3. กาพย์ยานี	4. กาพย์สุรางคนางค์

2. คำที่ขีดัญประกาศกวีให้อ่านว่า ไส-ละ ด้วยเหตุใด

“ จจรเที่ยว	เที่ยวทไป
พงพนไพร	ไสละดำเนิน ”

1. อ่านตามศัพท์เดิมในภาษาเขมร	2. เป็นศัพท์ที่แผลงเพื่อความไพเราะ
3. ให้รับสัมผัสกับไพรในวรรคที่ 3	4. ให้ออกเสียงตามบังคับครุ ลหุของฉันทัน

ตัวอย่างข้อสอบ

ภรรยา “ คุณคิดอะไรอยู่ขณะคุณคร่ำ ”

สามี “ ผมคิดจะไปทำกระเบรลประกอบเอง ”

คำสนทนานี้หากจัดวรรคใหม่จะได้คำประพันธ์ตามข้อใด

1. กลอน 2. กาพย์จบบึง 3. กาพย์ยารณี 4. อินทวิเชียรฉันท

ตัวอย่างข้อสอบ

จงบอกชื่อคำประพันธ์ที่จัดวรรคแล้ว

ก. หมอกควันคะคลุ้มคล้าย

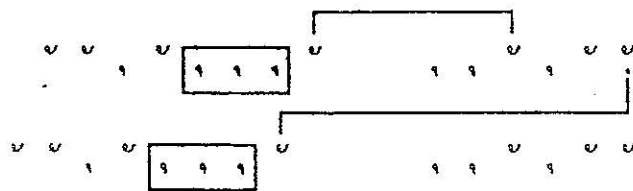
ข. มลพิษสะพัดพราย

ค. มองฟ้าก็ฟ้าหม่น

ง. มลภาวะครอบครอง

ฉันท 14

ฉันท 14 ที่นักเรียนควรรู้จัก คือ วสันตดิถีฉันท 14 มีแผนผังเหมือนอินทวิเชียรฉันท 11 แต่มีมากกว่า 3 คำ โดยเติมลหุ 3 คำ ลงในวรรคหน้า ดังนี้

ดังนั้นนักเรียนควรจำวสันตดิถีฉันทจากอินทวิเชียรฉันทว่าเพิ่มลหุ 3 คำที่หน้า ลร คำสุดท้ายในวรรคหน้า

ตัวอย่างข้อสอบ

1. “ อ้าหัดถักก็หัดถักสุขุมชวน มนะหวนฤตติดาล ”

คำประพันธ์ข้างต้นนี้เป็นฉันทอะไร

1. อินทรวชิเรนันท์ 2. สาลินีฉันท 3. วสันตฉันทฉันท 4. อินทรวงศ์ฉันท

2. จงพิจารณาว่าฉันทฉันทฉันทที่ให้นี้ มีวรรคใดที่ผิดไปจากแบบแผน

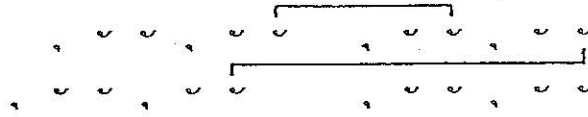
“ ฤพ็องยุพินทรพนิต	ทิศทั่วอำเภอพนานต์
ท้าวถึงสำเนียงนักสิทธิญาณ	ยลแจ้งตำแหน่งโคม
ชีช่วยอำนวยศรประสาท	หยรราชเร็จโพยม
ผองย่องฉมห้องมรุคโรม	อริร้ายปราชัย”
1. ฤพ็องยุพินทรพนิต 2. ท้าวถึงสำเนียงนักสิทธิญาณ
3. ชีช่วยอำนวยศรประสาท 4. ผองย่อง ฉม ห้องมรุคโรม

ข้อสังเกต

1 คำ ทางฉันทฉันทฉันทจะหมายถึง 1 พยางค์ และพยางค์ที่เป็นลหุ ซึ่งเป็นพยางค์เบา ไม่ออกเสียงเน้น อาจจะอ่านรวมคำกับพยางค์หลังให้เป็น 1 คำได้ เรียกว่า “ อ่านเก็บคำ ” เช่น เสด็จ ผอง อาจใช้เป็น 1 คำทางฉันทฉันทฉันทได้ การใช้ลหุเกินมา 1 คำ จึงถือว่าไม่ผิดแบบแผนได้ แต่คำครุ จะเกินมาไม่ได้

ฉันท 12

ฉันท 12 ที่นักรเรียนควรรู้จัก คือ กุขงคประยาคฉันท มีวรรคละ 6 คำ ดั้งแผนผัง

การจำกุขงคประยาคฉันทให้จำ 3 คำ คือ " " และวรรคหนึ่งมี 6 คำ

ตัวอย่างข้อสอบ

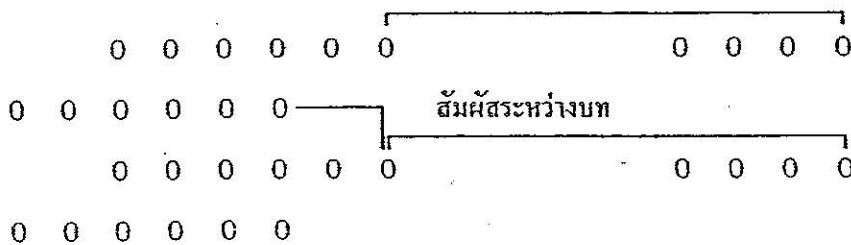
ข้อใดเป็นกุขงคประยาคฉันท

1. แลหลังละลามโล- เพ่งผาดอนาใจ	หิดไอ้เลอะหลังไหล ระกะรอยเพราะรอยหาย
2. ช่อฟ้าก็เพื่อยกลจะฟัด บราลีพิไลพิศบวร	คตฟากทิมมพร นภศูลสล้างลอย
3. ผิอยู่เหยาสิอรชร ศิยามยุทส์สิยรยง	ดูทัยอ่อนระทวยองค์ เศยยสอนงค์สรพ
4. พระชวนนางนอน เจ็ญใจไม้ซอน ภูธรสอนมนต์ ให้บ่นภาวนา	เหมือนหมอนแม่นา เย็นคำร่าว่า กั้นไปภัยพาล

ฉันท 19 และ ฉันท 20

ฉันท 19 และ ฉันท 20 จะคล้ายคลึงกับกาพย์ฉับ 16 ตรงบทหนึ่งมี 3 วรรคเหมือนกัน และคำสุดท้ายของวรรคที่ 1 กับ 2 สัมผัสกัน ดั้งแผนผังต่อไปนี้

กาพย์ฉับ 16

ศัพท์วลีภักดิ์ 19

ศัพท์วลีภักดิ์ 20

ตัวอย่างข้อสอบ

1. จงอ่านข้อความที่ขีดเส้นได้ในคำประพันธ์ชนิด ศัพท์วลีภักดิ์

“เพื่อปกเกล้าพระอุรธิดาวรวีโล ร่มโพธิ์ร่มไทร ประชา”

1. พระ-อุ-รค-ธิดา-วอน-วิ-โล	2. พระ-อุ-ระ-สะ-ธิดา-วอน-วิ-โล
3. พระ-อุ-ระ-สะ-ธิดา-วะ-ระ-วิ-โล	4. พระ-อุ-รค-ธิดา-วะ-ระ-วิ-โล

2. คำประพันธ์ต่อไปนี้ถ้าเขียนแยกวรรคให้ถูกต้อง ข้อใดจะมีฉันทลักษณ์แตกต่างจากข้ออื่น

1. พระวินิจอนางเสียใจเห็นวานรในพิณาสกลาดกลิ้งกลางดิน
2. งามกตังวงศุริยงอนงามอร่ามตาเหมือนแขนครุณานารี
3. รายด้วยราชวัติเรียงรายเต็มเขียวเขียนลายด้วยเบญจรงค์จรณา
4. เอาสินสะกางสอดข้างแข็งคั่งเหล็กเงินง้างอ่อนได้โดยใจ

3. “สุรย์จันทร์คู่คี่จักรวาลราชาไชยชาญประจำบำรุงกรุงศรีจันทร์สุรย์สุณีสรีวี จึงสุณอเมริกันวิฤาแล้ง
แหล่ง ไทย” เป็นคำประพันธ์ชนิดใด

1. ร่ายสุภาพ

2. โคลงสี่สุภาพ

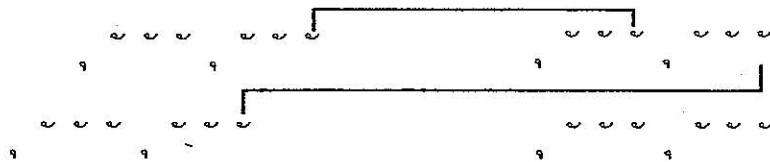
3. กาพย์ฉกขยับ

4. กาพย์สุรางคนางค์

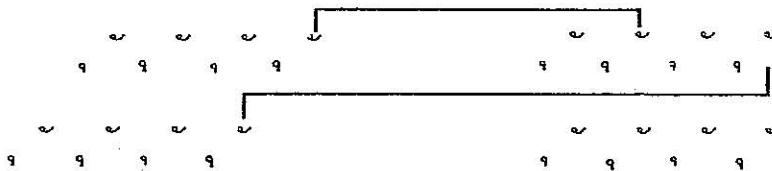
ฉันทไทย

ฉันทไทย คือ ฉันทที่กวีไทยประดิษฐ์ขึ้นเอง ที่นักเรียนควรรู้จักมี 2 ฉันท ดังนี้

1. เป็ชฌนาทฉันท์ เตียนเสียงครกกระเดื่องคำข้าว ตะแล็กแต่็กแต่็กตะแล็กแต่็กแต่็ก ฉันท์
ชนิดนี้จึงมีแผนผัง ดังนี้

2. สยามมณีฉันท์ มีจังหวะของฉันท์ตรงกับชื่อฉันท์ สยามมณี (๖ ๖) แผนผังของฉันท์
ชนิดนี้จึงเป็นดังนี้

ตัวอย่างข้อสอบ

คำประพันธ์นี้เป็นฉันท์ชนิดใด

“ประเพณีไทยสมัยก่อนเก่า

ก็คงมีเค้าจะเนนานถ้ำ

ครูณลูกหลานสถานท้องถิ่น

สมัครรักษานบธรรมเนียม”

1. เป็ชฌนาทฉันท์

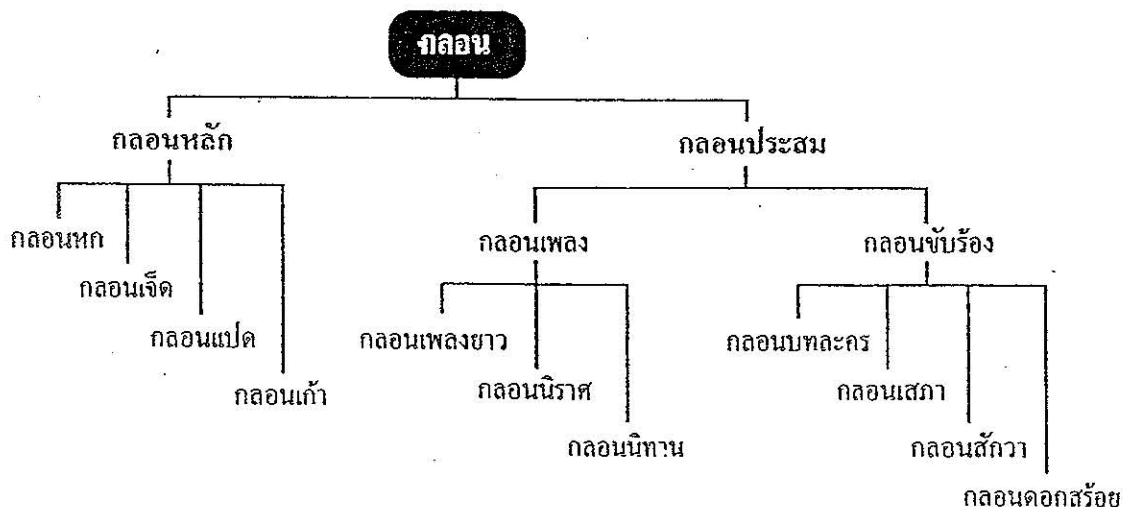
2. มุทิงกนาทฉันท์

3. วสันตฉันท์

4. สัททวิภักชีฉันท์

กลอน

ลักษณะบังคับเฉพาะของกลอน คือ บังคับเสียงวรรณยุกต์ทำยวรรคทุกวรรค กลอนที่นักเรียนควรรู้จักมีดังนี้

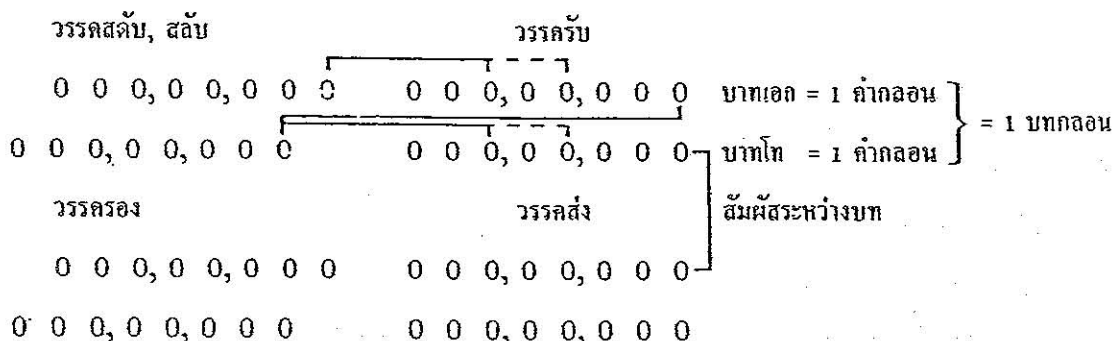

กลอนหลัก คือ กลอนที่จำนวนคำในทุกวรรคเท่ากัน

กลอนประสม คือ กลอนที่นำกลอนหลักมาแต่งประสมกันไป คือ วรรคหนึ่งมีได้ตั้งแต่ 6-9 คำ โดยใช้หลักว่า วรรคที่อยู่ใกล้กันในบทเดียวกันไม่ควรต่างกันเกิน 1 คำ มิฉะนั้นจะถือว่ามีความบกพร่องในการแต่งกลอน

กลอนที่ใช้แต่งในวรรณคดีวรรณกรรมต่างๆ เป็นกลอนประสม มีวรรคคืออยู่เพียงเรื่องเดียวที่แต่งเป็นกลอนหกทั้งเรื่อง คือ กนกนคร ของ น.ม.ส.

แผนผังกลอนสุภาพ

ตัวอย่างข้อสอบ

1. “คำกลอน” ในบทประพันธ์มีความหมายตามข้อใด

1. 2 บท

2. 2 วรรค

3. 6 หรือ 7 คำ

4. 7 หรือ 8 คำ

2. “บาทโท” ในกลอนมีความหมายตามข้อใด

1. วรรคสลับหรือวรรคสลับ

2. วรรคสลับและวรรครับ

3. วรรครับและวรรครอง

4. วรรครองและวรรคส่ง

3. ทำคุณบูชาโทษทัณฑ์

ใครเคยอย่างฉันบ้างไหม

สวนทางสาวมอเตอร์ไซด์

เปิดไฟสว่างกลางวัน

ปรารถนาดีต่อเธอ

แก้ความพลั้งเผลอเสียมัน

สัญญาบอกย่ำสำคัญ

เธอกลับมาฉันสัปดน

คำประพันธ์ข้างต้นเป็นคำประพันธ์ชนิดใด

1. กลอนหก

2. กลอนสุภาพ

3. กาพย์ยานี

4. กาพย์สุรางคนางค์

ความรู้เกี่ยวกับกลอน

1. เสียงวรรณยุกต์ที่ท้ายวรรค

1.1 คำสุดท้ายวรรคสลับ ไม่นิยมเสียงสามัญ นิยมเสียงจัตวา

1.2 คำสุดท้ายวรรครับ ไม่นิยมเสียงตรี ห้ามเสียงสามัญ นิยมเสียงจัตวา

1.3 คำสุดท้ายวรรครอง ห้ามเสียงจัตวา นิยมเสียงสามัญ และให้เสียงวรรณยุกต์กับ

วรรครับ

1.4 คำสุดท้ายวรรคส่ง ห้ามเสียงจัตวา นิยมเสียงสามัญ หรือเสียงตรี และควรเสียงเสียง

วรรณยุกต์กับวรรครับและวรรครอง ไม่นิยมใช้คำตาย ไม่ใช่คำที่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ ยกเว้นเสียงตรี

ตัวอย่างข้อสอบ

1. คำที่ขีดเส้นใต้คำใดที่ผิดฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ที่กำหนดให้

“ ไม่อยากให้ใครย่ำคำสงสาร

เพื่อประจานใครใครว่าไร้ศักดิ์

เวทนาคำคนของคนหนัก

ซึ่งประจักษ์คำหั่นหัวใจแล้ว”

1. ศักดิ์

2. หนัก

3. จักษ์

4. แล้ว

2. ร้อยกรองประเภทใดที่ไม่บังคับวรรคยุคเอก โท หรือคำเป็น คำตาย แต่ก็นิยมให้ใช้เสียงวรรคยุคหรือคำเป็น คำตายในทิศทางแห่ง

1. ร่าย 2. ฉันท์ 3. กาพย์ 4. กลอน

3. ข้อใดเมื่อนำมาเติมในช่องว่างที่เว้นไว้แล้วจะทำให้ผิดฉันทลักษณ์

“ชีวิต มีผิดติดคนไหน
ชีพนี้มีกรรมรำไป ใครใครตามผลยาวนาน....”

1. วัน 2. ช้า 3. เน้น 4. แล้ว

2. กลอนเพลง แต่งขึ้นเพื่อให้อ่าน มีลักษณะดังนี้

2.1 ขึ้นต้นเรื่องด้วยวรรครับ จบด้วยคำว่า “เอ๋ย” กลอนบทแรกของกลอนเพลงจึงมีเพียง 3

วรรค

2.2 กลอนเพลงยาว เป็นจดหมายรักของหนุ่มสาวสมัยก่อน

2.3 กลอนนิราศ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางควบคู่ไปกับการพรรณานาอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องพลัดพรากจากนางผู้เป็นที่รัก

3. กลอนขับร้อง แต่งขึ้นเพื่อให้ขับร้อง มีลักษณะดังนี้

3.1 กลอนบทละคร มีคำขึ้นต้นว่า เมื่อนั้น, บัดนั้น หรือ มาจะกล่าวบทไป จำนวนคำในวรรคมีน้อย คือ 6-7 คำ

3.2 กลอนเสภา มีคำขึ้นต้นว่า ครานั้น, จะกล่าวฝ่าย, จะกล่าวถึง จำนวนคำในวรรคมีมาก คือ 8-9 คำ

3.3 กลอนสักวาและกลอนดอกสร้อย 1 บท มี 2 บทกลอน หรือ 4 คำกลอน หรือ 8 วรรค จบบทด้วยคำว่า “เอ๋ย” กลอนสักวาขึ้นต้นวรรคแรกด้วยคำว่า “สักวา” ส่วนกลอนดอกสร้อยวรรคแรกมี 4 คำ คำที่ 1 และ 3 ซ้ำกัน คำที่ 2 ใช้ “เอ๋ย” เช่น มาเอ๋ยมาลี ถ้าวรรคแรกมี 2 คำ เช่น มาลี เรียกว่า ดอกสร้อยสวรรค์

ตัวอย่างข้อสอบ

1. สักวา 1 บทมีกี่คำกลอน

- I. 2 คำกลอน 2. 3 คำกลอน 3. 4 คำกลอน 4. 5 คำกลอน

2. ข้อใดเป็นกลอน

1. ประวัติวีรบุรุษไซรี	เตือนใจ เรานา
2. ขอกรประนม	เหนือเกล้าบังคม บังคัลเคียมคัล
3. อันชาติใดไร้ช่างชำนาญศิลป์	เหมือนนารินไร้โฉมประโลมสง่า
4. เมื่อนั้นพระองค์อรสะคราญ	พจมานบ่เกลือบแคลง

3. ข้อความทั้งสี่วรรคต่อไปนี้นำมาเรียงวรรคใหม่ให้เป็นร้อยกรองได้ตามข้อใด

ก. คนควาคลั่งคลุกคดหมคค้ำ “คน”	ข. คนสะเปะคนสะปะคละกันยุ่ง		
ค. คนค่อนคนคนและคนคนกับละ	ง. คนขุดคนแก่นคลั่งกันนั่งนุง		
1. ก, ง, ข, ค	2. ข, ค, ก, ง	3. ค, ข, ง, ก	4. ง, ข, ค, ก

4. “ การจรรยาบรรณห้องถนนเวลานี้เหมือนกับมีการจลาจลสับสนยิ่งรถทุกชนิดต่างพากันแย่งชิงแย่งกันวิ่งผิดช่องทางอย่างน่าอาย ” ข้อความข้างต้น ถ้าแบ่งวรรคให้ถูก จะได้คำประพันธ์ชนิดใด

1. กาพย์สุรางคนางค์	2. กาพย์ฉับ
3. กาพย์ยานี	4. กลอน

5. ข้อใดเมื่อนามเติมในช่องว่างที่เว้นไว้จะทำให้เห็นว่า คำประพันธ์ที่กำหนดให้มีลักษณะพิเศษ

“ เมื่อ <u>ไม่รัก</u> อย่า <u>รัก</u> อย่า <u>รัก</u> ฉัน	ไม่มีวัน <u>สัก</u> วัน _____ หวันไหว		
เมื่อ <u>ไม่รัก</u> อย่า <u>รัก</u> รัก <u>ทำ</u> ไม	รักให้ <u>ใจ</u> หมอง <u>ใจ</u> ใจ <u>ระทม</u> ”		
1. ที่	2. จะ	3. กัน	4. วัน

6. ข้อใดเหมาะสมที่สุดที่จะเติมลงในช่องว่างที่กำหนดให้

“ อันลูกค้ำวาณิชทั้งหลาย	ก็ไปมาค้าขายทุกภาษา		
สนุกสนานปานเปรียบ _____	เป็นมหานครศรีเสยงนัก”		
1. เทวา	2. เมืองฟ้า	3. ธาต	4. นครา

3. เรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับจนถึงขั้นสุดท้าย ซึ่งสำคัญที่สุด

ตัวอย่าง	เสียงดนตรีสงวนศักดิ์ไว้	วงศักรัตน
	เสียงศักดิ์สิทธิ์ประสงค์	สิ่งรู้
	เสียงรู้เร่ร่อนดำรง	ความสัจย์ ใว์นา
	เสียงสัจย์อย่าเสียผู้	ชีพม้วยมรณา

4. เรียงประโยคให้มีเนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับ แต่คลายความเข้มข้นลงในช่วงหรือประโยคสุดท้ายอย่างฉับพลัน

ตัวอย่าง ฉันทึ่งในความคิดอันชาญฉลาดของเธอ พิศวงในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและถูกต้องของเธอ รักและบูชาจิตใจอันสูงส่งของเธอ แต่ชอบฝีมือขงกาเฟของเธอมากที่สุด

ทะเลเรียกเพรียกหาเวลาเช้า	ทะเลเฝ้าครวญคร่ำครวญพำหา
ทะเลอ่อนนออนเว้าตลอดเวลา	ทะเลฉ่ำวันทหมดกำลัง

5. เรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์ หรือปฏิบัติ

เป็นการใช้คำถามที่รู้คำตอบอยู่แล้ว หรือไม่หวังคำตอบ เพราะผู้ถามต้องการเตือนสติให้คิด หรือให้ยอมรับแนวคิดของตน หรือต้องการเรียกความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ

ตัวอย่าง	“หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ ได้ฤา”
	“อันองค์ท้าวดาหาริบัติ	นั้นมีใ้อหรือว่าไร
	มาตรเม้นเสียเมืองคหา	จะพลอยอายชายหน้าหรือหาไม่”
		(อิเหนา)
	โลกิยสุขสุขเสมือน	สุขโลกอุดรหรือ
		(ราตรี ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี)

ตัวอย่างข้อสอบ	
คำประพันธ์ในข้อใดใช้คำถามเชิงวาทศิลป์	
1. ไผ่ตบปริดาปราสาโลก	ไม่ทุกข์โศกเสียใจหรือให้หวน
2. ต้องใช้วันความรักมากเท่าไร	กว่าจะให้เห็นความงามเติบโต
3. เริ่มต้นจากจุดที่ไม่มีอะไร	แล้วหมุนไปเพื่อจะหยุดที่จุดเดิม
4. ผ่องประกัลสัสะอาคิมพริ้มประไพ	มีความไม่เคยมีเหมือนที่เคย

วรรณคดี และวรรณกรรม

ความงามในภาษา

ความงามในภาษา คือ ความสละสลวยไพเราะของภาษาอันเนื่องมาจากการใช้ศิลปะการประพันธ์และโวหารภาพพจน์ที่เหมาะสม

ศิลปะการประพันธ์

ศิลปะการประพันธ์ที่นักเรียนควรรู้จัก มีดังนี้

1. สัทพจน์ คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ (สัท เป็นคำบาลี มีความหมายว่า เสียง) เช่น
ออกแอดแอดออกคยอคไกว แพบไปไล่น้ำล้าคลอง

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดมีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ (สัทพจน์)

1. เสียงสังข์แตรแซ่คัทพัมหามโหระทึกกึกก้อง
2. หิ่งเสียงจกจั่นพรอมเรไรเรื้อยร้องระงมดง
3. ก้องกึกพิลิกปิบประเปรียงเสียงสนั่นลั่นพนัสพนาคร
4. ก็เปล่งเสียงก้อง โกลญจศัพท์ประกาศกาลหลคำรนนฤโณษ

2. อพภาษ คือ คำซ้ำลักษณะหนึ่ง คือ ซ้ำเฉพาะเสียงพยัญชนะลงข้างหน้าหรือซ้ำแล้วกร่อนเสียงพยางค์แรก เช่น ละลิบ ะว๊วบ ะเรื้อย อพภาษจะมีเสียงพยางค์แรกเป็นลหุ พยางค์หลังเป็นครุ เสียง ลหุ-ครุ เช่นนี้ก่อให้เกิดเสียงเป็นจังหวะไพเราะ เช่น

ยะเยิ้มยิ้มพิมพ์ใจให้วาบหวาน

ะวาวว๊วบดงามทราวมสงวน

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดไม่มีคำอพภาษ

1. ลอยละลิวปลิวไปไพเราะหง
2. แสงเรื่อเรืองแดงยับสลับคราม
3. กุหลาบงามหอมระรื่นชื่นนาสา
4. เจ้าละเลยเรื้อนไปหนไหนด

ข้อสังเกต

อัฒสาบางคำเป็นสัทพจน์ด้วย เช่น ประเปรียง ฉะฉาด ฉะฉับ

ตัวอย่างข้อสอบ

ศิลปะการประพันธ์ข้อใดใช้อัฒสาเลียนเสียงธรรมชาติ

1. ชะโคคฺกกระตีโคค	สลาด โลคยะหอยหอย	
กระพื่อน้ำพะพำพรอย	กระคอกฉานกระฉอนชล	
2. พลหัวหน้าพะกัน	แกว่งดาวพินฉะฉาด	แกว่งคาบฟาดฉะฉับ
ซ้องหอกช้คยะยุ่ง	ซ้องหอกฟุงยะย้าย	
3. เกลากลอนใส่ช้กครุกระ	มุงจะจะจากปรุปร่ง	แลดละโล่งลอดฟ้า
4. ทึ้งชุมชุมกัคปัดเปี้ยะประ	เสียงฉวะฉะพืดพืดบืดเปะ	

3. การเล่นคำ คือ การใช้คำพ้องเสียงหรือคำที่มีเสียงเหมือนกัน จะพ้องรูปด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ความหมายต้องต่างกัน มาเรียบเรียงไว้ใกล้กัน เช่น

พีตคายจากนางมากกลางไพร
เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ

วิตกใจตกมาถึงศิริ
เหมือนวันพืงจากสามสุคามา

ข้อสังเกต

การเล่นคำนี้คำนึงถึงความไพเราะทางเสียงเป็นหลัก การเล่นคำจึงมีทั้งเล่นคำสมจริง (คือเป็นจริงได้ตามธรรมชาติ) และเล่นคำไม่สมจริง คือ การเล่นคำที่กวีคำนึงถึงสุนทรียรสคือความงดงามทางเสียงเท่านั้น ไม่ได้คำนึงว่าจะเป็นจริงได้หรือไม่

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดแสดงว่ากวีไทยนิยมเน้นความไพเราะทางเสียงของคำมากกว่าความสมจริง

1. ลมระเริงวู่หวิวพลิวละล่อง	สัพยอกยอศ ไม่ไปลิวล่อง
2. เจ็ดคานพินฉะฉาด ง่าวฟ้าคฉะฉับ	จับปีกซ้ายเข้าตา จับปีกขวาเข้าแตก
3. นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนผีแนบนวลสมรจินตะหรา
จากพราวจับจากจันรรรจา	เหมือนจากนางสการะวาที
4. สายหยุดหยุดกลิ่นฟุ้ง	ยามสาย
สายប់หยุดเสน่ห์หาย	ห่างเศร้า

4. การซ้ำคำ คือ การใช้คำที่มีเสียง รูป ความหมาย เหมือนกันมาเรียงไว้ใกล้กัน เพื่อให้เกิดเสียงไพเราะ และได้เน้นความหมาย เช่น

คว้างคว้างไป ไม่ไปลิว

ละลิ่วหล่นลงสู่ดิน

ศิลปะการซ้ำคำอาจจะเป็น คำซ้ำ หรือ ไม่ก็ได้ ถ้าเป็นคำซ้ำจะต้องอยู่ชิดกัน และทำหน้าที่เดียวกันดังตัวอย่างข้างต้น ถ้าไม่อยู่ในคำประพันธ์ ก็สามารถเปลี่ยนเป็น ไ้มัยมก คว้าง ๆ ได้

ศิลปะการซ้ำคำที่ไม่เป็นคำซ้ำจะมีลักษณะดังนี้

- (1) อยู่ชิดกัน แต่ละคนละหน้าที่ เช่น แม่รักลูกลูกก็รู้ยู่ว่ารัก
- (2) มีคำอื่นมาคั่น เช่น ทิ้งหนาวลมหนาวพรมน้ำค้างพราว

ข้อสังเกต

การเล่นคำ เสียงเหมือน รูปจะเหมือนหรือต่างก็ได้ แต่ความหมายต้องต่างกัน
การซ้ำคำ เสียงเหมือน รูปเหมือน ความหมายเหมือน

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดมีลักษณะการซ้ำคำแตกต่างกับข้ออื่น

1. ตาคู่ตาคู่กันสร้างฝันใฝ่	ใจต่อใจกระจ่างแจ้งจุดแสงสว่าง
2. ลืมเสียงแคนเล่นแค้นแลเหลียว	ลืมข้าวเหนียวปลาแดกเหมือนแปดกหน้า
3. กล้าแดดจ้ากล้าพายุกล้าคืน	กล้าต้านทนร้อนลมระดมกล้า
4. เลิกความคิดขันแข่งปรุงแต่งจิต	เลิกชีวิตวุ่นวายในทุกที่

5. การซ้ำคำเล่นคำ คือ การใช้คำซ้ำกันและเล่นคำด้วย เช่น

รอนรอนสุริยะไอ	อัสดง
เรื่อยเรื่อยลับเมรุลง	คำแล้ว
รอนรอนจิตจาง	นุชพี่ เพียงแม่
เรื่อยเรื่อยเรียมคอยแก้ว	คลับคล้ายเรียมเหลียว

รอนรอน เรื่อยเรื่อย เป็นการใช้คำซ้ำกัน และ รอนรอน ในบาทที่ 1 เล่นคำกับ รอนรอน ในบาทที่ 3 เพราะมีความหมายต่างกัน บาทที่ 1 รอนรอน หมายถึง ไกลจะ เกือบจะ ส่วนบาทที่ 3 หมายถึง จะขาดลงแล้ว และ เรื่อยเรื่อย ในบาทที่ 2 เล่นคำกับ เรื่อยเรื่อย ในบาทที่ 4 เพราะมีความหมายต่างกัน บาทที่ 2 เรื่อยเรื่อย หมายถึง ค่อย ๆ หรือ ตามลำดับ ส่วนบาทที่ 4 หมายถึง ตลอดเวลา

6. การเล่นเสียงสัมผัส หมายถึง สัมผัสที่ไม่ได้บังคับตามฉันทลักษณ์ แต่เป็นสัมผัสที่ผู้แต่งเพิ่มเข้ามาเพื่อให้มีเสียงคล้องจองกันไพเราะยิ่งขึ้น การเล่นเสียงสัมผัสทั้งสัมผัสสระ และ สัมผัสพยัญชนะ (สัมผัสอักษร)

สัมผัสสระ หมายถึง เสียงสระเหมือนกัน ถ้าเป็นพยางค์ปิด ก็ต้องมีเสียงพยัญชนะสะกดเหมือนกันด้วย เช่น

ดูน้ำวังกลิ้งเขียวเป็นเกลียวกลอก กลับกระฉอกฉลาดฉลาดฉวีเจเวียน

ข้อสังเกต

เราไม่นับ กลอก กับ ฉอก เป็นการสัมผัสสระ เพราะเป็นสัมผัสที่บังคับให้มีในการแต่งกลอน

สัมผัสพยัญชนะ (สัมผัสอักษร) หมายถึง เสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน เช่น

เสียงสรรวเสียงทรมวย สุดสายใจที่ตามมา

7. การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การใส่เสียงวรรณยุกต์ซึ่งก่อให้เกิดเป็นเสียงดนตรีที่ไพเราะ เช่น

ชร ฉี่ฉี่ เป็นพยาน
เมืองชื่อกาญจนบุรี ว่างว่าง

ตัวอย่างข้อสอบ

“สามพานสามห้องสู	เพ็ญพิสาข์
สามภพสามพบสภา-	วะพร้อม
คือสามพระคุณา	เนื่องเนื่อง
สาธุสะนอบน้อม	แน้วนั่นในมโน”

คำประพันธ์ข้างต้นนี้ใช้ศิลปะการแต่งตรงกับข้อใด

1. เล่นคำ	2. เล่นเสียงวรรณยุกต์
3. เล่นเสียงสัมผัสอักษร	4. ทุกข้อรวมกัน

8. ไวยากรณ์ การใช้ไวยากรณ์ คือ การใช้คำที่มีรูปต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เป็นศิลปะการหลอกลำ ไม่ใช้คำจำเอนำเมื่อหน้า หรือเป็นการแสดงความสามารถในการสรุกลำมาใช้ให้เหมาะแก่บริบทและความนิยม ก่อให้เกิดความไพเราะงดงามในภาษาได้

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดไม่มีคำไวยากรณ์

1. พุดหยาบกระທบคน	ก็ต้องทนซึ่งหยาบคาย
เจรจกักับเขาร้าย	ตุว่าเขาจะตอบตี
2. ใ้กำพามาตัวเดียว	เดินท่องเที่ยวเลียวเหลียมเขา
เหมือนพรากจากนงเยาว์	เปล้าใจเปลี่ยวเหลียวหานาง
3. เบื้องหน้าคือหญิงสาว	พลิวอาภรณ์สีขาวไว้เคียงสา
มีดวงดาววาใสในแววตา	โปรยประกายปรารธนาเป็นดอกไม้
4. เดือนจรัสโทยมแจ่มฟ้า	ฝิบได้เห็นหน้า
ลอรราชไซร์คูเดือน	คจแล

ศิลปะการร้อยเรียงถ้อยคำ

การนำคำที่เลือกสรรอย่างดีแล้วมาร้อยเรียงกันให้ได้ อรรถรส คือ รสของเนื้อความ และ สุนทรียรส คือ รสแห่งความไพเราะงดงาม มีศิลปะดังนี้

1. เรียงข้อความที่บรรจุนสาระสำคัญไว้ข้างท้ายสุด

ในกรณีที่ข้อความนั้นมีเนื้อความสัมพันธ์กันในเชิงเหตุผลที่มีข้อสนับสนุนเป็นเงื่อนไขควรเรียงข้อความสรุปซึ่งมีสาระสำคัญไว้ข้างท้ายสุดจะทำให้ได้เนื้อความหนักแน่นดี

ตัวอย่าง

ถ้า मैंที่เลือกได้ตามใจพี่ จะไปพ้นจากที่นั่นนั้นหาไม่
จะยื่นขมขั้วตาผู้ยาใจ กว่าจะได้สวมกอดแม่ยอดรัก

(วิวาห์พระสมุทร พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

งานใดทำด้วยใจรัก ถึงหินว่าหนักแต่ก็ยิ่งมากกว่าปูญุ่น

ในยามรัก แม้น้ำผักคัมขม ยังชมว่าหวาน

2. เรียงคำ วลี หรือประโยคที่มีความสำคัญเท่า ๆ กัน เคียงขนานกันไป

ในกรณีที่ประโยคมีเนื้อความสำคัญเท่าเทียมกัน สามารถเรียงให้เคียงขนานกันไปได้

ตัวอย่าง

จงทำดีมีศีลธรรมถือความสัตย์ พึงจัดอีกทั้ง โลกและ โกรรหลง

สิ่งที่ควรปลูกฝังลูกเด้าในขณะนี้คือเห็นอาหารเป็นอาหาร ไม่เกี้ยวว่ามือเข้าต้องเป็นอย่างนั้น มือยื่นต้องเป็นอย่างนี้

อาจจะกล่าวได้ว่าประโยคขนานความนี้มีลักษณะการร้อยเรียงคำให้ได้ดุลของเสียงและความหมาย ซึ่งมี 2 ลักษณะดังนี้

(1) การใช้คำที่เข้าคู่กัน จะทำให้เกิดดุลของเสียงและความหมาย ได้ประโยคที่กระชับและสื่อความหมายได้ดี เช่น

พระอาทิตย์ยังส่องแสงอยู่ตราบใด ฉันก็ยังรักเธออยู่ตราบนั้น

เธอยิ่งขยันมากเท่าไร เธอก็ยิ่งได้ความรู้มากขึ้นเท่านั้น

เธอไปเมื่อไร ฉันก็ไปเมื่อนั้น

ทั้งที่ทั้งนี้ยังมีเมตตาต่อคนยากจน

(2) การใช้โครงสร้างประโยคเหมือนกัน จำนวนคำเท่าเทียมกัน ซ้ำคำบางคำ และมีนำหน้าความหมายเท่าเทียมกัน เช่น

บ่ค้าอาดม้ออกรงค์ บ่คงอาดม้อออกฤทธิ์

เอาวารีม่าบังองค์ เอาใบบุษบงมาบังพระเศศ

โวหารภาพพจน์

การสร้างจินตภาพหรือสร้างภาพให้เกิดขึ้นในจินตนาการของผู้อ่านผู้ฟังตามทีผู้อ่านผู้ฟัง
เคยมีประสบการณ์มา กวีหรือผู้แต่งอาจจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาหรือใช้โวหารภาพพจน์ก็ได้
การสร้างจินตภาพโดยกล่าวตรงไปตรงมา หรือการใช้ภาษาจินตภาพ

ตัวอย่าง

ภาพเด็กน้อยไร้เดียงสา นัยน์ตาแจ่ม

กับรอยยิ้มรอยยิ้มริมแก้มหมอง

น้ำใสไหลหลังศิลาลาด

ใสสะอาดจริงจริงหนอเจ้าหนอ

การสร้างจินตภาพโดยใช้โวหารภาพพจน์

โวหารภาพพจน์ คือ กลวิธีหรือชั้นเชิงที่ผู้แต่งใช้ในการเรียบเรียงถ้อยคำให้มีพลังที่จะ
สัมผัสอารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟังจนเกิดความประทับใจและเห็นภาพในจิต โวหารภาพพจน์จะ
ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจได้มากกว่าที่จะใช้ถ้อยคำกล่าวอย่างตรงไปตรงมา

โวหารภาพพจน์ ที่นักเรียนควรรู้จักมีดังนี้

1. **อุปมา** คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง สังกัดได้จากการใช้คำที่มีความ
ความหมายว่า “เปรียบเทียบ” เช่น ดุจ ประดุจ ดัง ตั้ง เพียง เพียง พ่าง ปูน เฉก เช่น ครุฑนา
เหมือน อย่าง เล่ห์ ประเล่ห์ กล ดูราว ประหนึ่ง ราวกับ คล้าย ฉับ

ข้อสังเกต

1. **อุปมา** จะต้องแสดงการเปรียบเทียบ ถ้ามีความหมายว่า เหมือนจริง จะไม่ใช่อุปมา
เช่น เขาเหมือนพ่อมาก เช่นนี้ไม่ใช่อุปมา
2. **ตั้ง** ที่แสดงอุปมา จะต้องใช้ในความหมายว่าเปรียบเทียบ เช่น เขาวิ่งเร็วดังลมพัด ถ้า
มีความหมายว่า เสียงดัง เช่น ดังตรลบโลกแล้ว หมายถึง เสียงดังไปทั่วโลก เช่นนี้ไม่ใช่
อุปมา แต่เป็นการกล่าวมากเกินไปจริง หรือ อติพจน์

2. **อุปลักษณ์** คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งหรือการเปรียบเทียบของสองสิ่งว่า
เป็นสิ่งเดียวกัน หรือเท่ากันทุกประการ มี 3 ลักษณะ คือ

1) ใช้คำ “เป็น, เท่า, คือ” ในการเปรียบเทียบ เช่น

ลูกเป็นดวงใจของแม่

ปากเท่ารูเข็ม

ปัญญาคือดาบคู่ คัสกร

อันสตรีเป็นเกาะแก่งกีดกันกระแสน้ำ

2) ใช้คำที่จะเปรียบเทียบเป็นข้อลงข้างหน้า เช่น

ไฟโทสะ (โทสะเป็นไฟ)

ทะเลกุฎา (กุฎาเป็นทะเล)

เพชรน้ำค้าง (น้ำค้างคือเพชร)

คลื่นลิขร (ลิขรคือคลื่น)

3) ใช้กลุ่มคำนั้นในการแสดงการเปรียบเทียบโดยปริยาย เช่น

มโหรีจากราวป่ามาเรื่อยรี่ (เปรียบเสียงธรรมชาติที่ประสานประสมกลมกลืนกันเป็น
มโหรีจากราวป่า)

พิณพาทย์ไพเราะล้อมจับสำหรับดง (เปรียบเสียงในธรรมชาติเป็นพิณพาทย์ไพเราะ)

พิณฟ้าเวราตรี ธรณีสูโนกนา (เปรียบเสียงนกร้องเป็นพิณฟ้า)

ข้อสังเกต

การใช้คำ “คือ , เท่า , เป็น ” แสดงอุปลักษณ์ ต้องมีความหมายว่าเปรียบเทียบ ถ้าแสดง
สภาพความเป็นจริงจะไม่ใช่อุปลักษณ์ เช่น
น้ำเป็นฟอง พีคือผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน

ตัวอย่างข้อสอบ

“น้ำค้างหยดลงผา ๑ เป็นหยาดน้ำตานแห่งสวรรค์” เป็นการใชภพพจน์วิธีใด

- 1. อุปมา 2. อุปลักษณ์ 3. สัญลักษณ์ 4. บุคลาธิษฐาน

3. บุคลาธิษฐาน หรือ บุคคลวัต หรือ บุคคลสมมติ คือ การทำให้สิ่งที่ไม่ใช่คนให้เป็น
บุคคล มี 3 ลักษณะ คือ

1) การใช้กิริยาของคนกับสิ่งที่ไม่ใช่คน เช่น

ป่าห่มเสื้อสีเขียวขจีอย่างมีมนตร์

2) การสร้างให้นามธรรมชาติ หรือธรรมชาติ เป็นบุคคล เช่น

ธรรมะ สร้างเป็น ธรรมเทวาบุตร

ฟ้าแลบ สร้างเป็น เมฆลาอ่อนแก้ว

ข้าว สร้างเป็น แม่โพสพ

แผ่นดิน สร้างเป็น แม่ธรณี

ที่3) การสร้างตัวละครในนิทานนิยายเป็นสัตว์ พืช วัตถุ ให้มีความรู้สึกนึกคิด

และแสดงบทบาทคล้ายคน เช่น เรื่อง “คำขาน” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
กำหนดให้ ป่าเขาลำเนาไพร สรรพสัตว์ แสดงบทบาทของคน คือ ตอบคำถามได้

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ต่างกับตัวอย่างที่กำหนดให้ต่อไปนี้

“ขลุ่ยจะครวญหวนโหยขึ้นโหยฟ้า	หอบเอาไอศวรรยาลงมาให้”
1. วงของน้ำทำประกายกับแสงแดด	ร้อนจะแผดเผาทรายพริบพรายพรั่ง
2. ซอสายพิพย์กระซิบบอกดอกไม้บาน	เล่านิทานที่อยากฟังอย่างปราณี
3. นกเอี้ยงเอยนกเอี้ยงเฝ้าเลี้ยงโค	มาพาโลเลี้ยงควายเก็บไรกิน
4. ฟังสายน้ำพราวเพลงบรรเลงรับ	ปลุกกมลคนหลับให้กลับตื่น

4. **สัญลักษณ์** คือ การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งเนื่องจากมีคุณสมบัติบางประการร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกัน เช่น *ไม้กางเขน* เป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา *ดอกประดู่* เป็นสัญลักษณ์แทนทหารเรือ *น้ำค้าง* เป็นสัญลักษณ์ แทนความบริสุทธิ์

5. **นามนัย** คือ การใช้ชื่อส่วนประกอบสำคัญของสิ่งนั้นแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เช่น

ฉัตร เป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นกษัตริย์ จึงใช้ **ฉัตร** เป็นนามนัย หมายถึง **ความเป็นกษัตริย์**

เอวบาง เป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นผู้หญิง จึงใช้ **เอวบาง** เป็นนามนัย หมายถึง **ผู้หญิง**

สาย เป็นส่วนประกอบสำคัญของโทรศัพท์ จึงใช้ **สาย** เป็นนามนัย หมายถึง **โทรศัพท์**

ข้อสังเกต

เนื่องจากนามนัยเป็นการใช้สิ่งแทนเหมือนสัญลักษณ์ แต่เดิมข้อสอบมหาวิทยาลัยจึงเคยออกว่า “ฉัตร” เป็นสัญลักษณ์ ดังนั้นถ้าในข้อเลือกไม่มีชื่อ “นามนัย” ขอให้ นักเรียนตอบเป็นสัญลักษณ์ แต่ถ้ามีชื่อ “นามนัย” ให้เลือกนามนัย นักเรียนสามารถแยก “นามนัย” ออกจาก “สัญลักษณ์” ได้ ดังนี้

นามนัย ใช้ชื่อส่วนประกอบสำคัญของสิ่งนั้นแทนสิ่งนั้นทั้งหมด

สัญลักษณ์ ใช้สิ่งที่มีคุณสมบัติร่วมกัน หรือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกันแทนสิ่งนั้น

นามนัย อาจหมายถึง การกล่าวถึงชื่อสิ่งหนึ่งให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น ดังนี้

การกล่าวถึงชื่อคนแต่หมายถึงผลงานของเขา เช่น

ฉันชอบหม่อมราชวงศ์พยุหะ เทวี กับ **สุนทรภู่**

ใช้ **หม่อมราชวงศ์พยุหะ เทวี** และ **สุนทรภู่** เป็นนามนัย หมายถึง ผลงานของท่าน

การกล่าวถึงชื่อสถานที่แต่หมายถึงคนที่อยู่ที่นั่น เช่น

ไม่มีคำตอบจากจุฬาฯ

ใช้ จูพาฯ เป็น นามนัย หมายถึง อาจารย์นิสิตที่อยู่ในจูพาฯ

การกล่าวถึงชื่อบุคคลแต่หมายถึงลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของเขา เช่น

ว่าแต่เขา อิเหนา เป็นเอง

ใช้ อิเหนา เป็นนามนัย หมายถึง พฤติกรรมที่ท้อหู่ที่อิเหนาเคยคิดเขียนคนอื่นเสียเอง

การกล่าวอย่างหนึ่งแต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น เช่น

เขาถูกรุมกินโต๊ะ หมายความว่า เขาถูกรุมทำร้ายหรือถูกรุมโจมตี

ตัวอย่างข้อสอบ

ความในข้อใดใช้โวหารเปรียบเทียบต่างจากข้ออื่น

1. เมื่อแรกเชื่อว่าเนื้อทับทิมแท้	มาแปรเป็นพลอยหุงไปเสียได้
2. กาลดวงว่าหงส์ให้ปลงใจ	ด้วยมิได้ดูหงอนแต่ก่อนมา
3. แม้นเนื้อเย็นเป็นหัวมทรณพ	พืชอบพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
4. เหล่าชายคือมवलกุมรา	ไผ่หนแต่มวลมมาลี

6. **ศัพท์** คือ การใช้คำเลียนเสียง นอกจากจะใช้เป็นศิลปะการแต่งแล้ว ยังจัดเป็น โวหาร ภาพพจน์ด้วย เพราะการใช้คำเลียนเสียงแทนสิ่งนั้นแฉะให้เห็นภาพของสิ่งนั้นได้ เช่น ใช้เสียง *เห่งห่งเห่ง* แทนระฆังกำลังสั่น แฉะให้เห็นภาพของระฆังกำลังสั่นได้ และศัพท์ นี้่นอาจหมายถึง การใช้คำที่มีเสียงบ่งถึงสี แสง ท่าทาง ฯลฯ ได้ด้วย เช่น

ปวงประชาราษฎร์อาเพศ	เปรตคู่ก้องร้องตะเบิม
กระหายเหิมแลบลิ้นอยู่	วะวาววะวาว
แสะสะเขียวเขียวปลาบอยู่	วะวับวะวับ

“วะวาววะวาว” และ “วะวับวะวับ” จึงเป็นทั้งศัพท์ และอภิปากศ

7. **ปฏิพจน์ ปฏิพากย์ หรือ ปฏิวาทะ หรือ วิภาย** คือการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน นำมาเข้าคู่กันได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้เพื่อสร้างอารมณ์สะเทือนใจ และให้สารลึกลับซึ่งกินใจ เช่น เสียงน้ำซึ่งกระซิบสาดปราศจากเสียง (เสียง กับ ปราศจากเสียง เป็นปฏิพากย์กัน) ไฟฟ้าสว่าง แต่ลูกรู้ลึกลับมืดจนน่าใจหาย (สว่าง กับ มืด เป็นปฏิพากย์กัน) ความขมขื่นอันหวานขื่น (ขมขื่น กับ หวานขื่น เป็นปฏิพากย์กัน) ฟังเทศน์หวานอน ดุละครตาสว่าง (หวานอน กับ ตาสว่าง เป็นปฏิพากย์กัน)

ตัวอย่างข้อสอบ

1. ลักษณะการประพันธ์ที่เด่นที่สุดของข้อความต่อไปนี้คือข้อใด

“จากความรู้ว่าความรู้สึกว่าง

จากความรู้ที่เด่นชัดอย่างเจิดจ้า

จากความรู้สึกเป็นเย็นนิรันดร์

ไม่รู้พลังเห็นเป็นความรู้”

1. การเล่นเสียงสัมผัส

2. การซ้ำคำเพิ่มความหมาย

3. การเล่นคำหลากหลายความหมาย

4. การใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน

2. ข้อใดไม่แสดงภาพความขัดแย้ง

1. ดาวรุ่งพุ่งดักปีกตั้ง

2. สูงโย่ง โกงกำคำด้อย

3. หวานเย็นเป็นขมผสมคอย

4. สอดสร้อยร้อยปีกถักทอ

ข้อสังเกต

คำซ้อนเพื่อความหมายที่นำคำที่มีความหมายตรงกันเข้ามาซ้อนกัน เช่น ยินดียินร้าย
ล้มลุก สุกดิบ คู่คำ ตัดต่อ ก็อาจจัดอยู่ในลักษณะโวหารภาพพจน์เชิงปฏิบัติพจน์นี้

8. อติพจน์ คือ การกล่าวมากเกินไปจนเกินจริงเพื่อบรรยายอารมณ์ ความรู้สึก มิใช่กล่าวเท็จ เช่น

น้ำตาแม่ตกริน

หยาดหนึ่ง

อาจลวกใจลูกเถียน

โล่งล้านเลื่อนทะเล

* คำประพันธ์นี้ต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญของน้ำตาแม่ที่มีต่อจิตใจของคุณ

ตัวอย่างข้อสอบ

1. ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ต่างไปจากข้ออื่นๆ

1. เรียมรำนน้ำเนตรถ้วม

ถึงพรหม

2. ทรายขุนทิวรีชั้น

ขาดสลาย แลแม่

รักบ่หายตราบหาย

หกฟ้า

3. แม่นม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร

ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน

4. น้ำเซาะหินรินรินหลากไหล

ไม่หลับเลยชั่วฟ้าดินหาย

2. ข้อใดไม่ใช่ภาพพจน์ที่กล่าวในทำนองเดียวกับสำนวนว่า “คอแห้งเป็นผง”

1. มีสองตานี้สุดรู้ที่จะคู่ลีตามารศรี

2. จากนางฟางเพียงตก

เมรุมาศ

3. นาวาจะคลาชล ณ คลอง

ขณะแสงจะลอยโฉน

4. แม้มีคู่หูซิดสนิทหนุ่ม

เหมือนห่อหุ้มผ้าทิพย์สักสิบสิ้น

9. อวพจน์ คือ การกล่าวสั้นกว่าจริง เช่น คอยสักอึดใจเดียว เส้นยาแดงผ่าแปด

10. อธิพจน์ คือ การกล่าวเชิงโอ้อวด โดยมีเจตนาให้รู้สึกขื่น เช่น

พื้ที่ทรงศักดิ์คากล้าหาญ

แต่ข้าวสารเต็มกระบุงยังยกไหว

ปลาแห่งพื้เอาเข้าเผาไฟ

ประเดี้ยวใจเคี้ยวเล่นออกเป็นจูน

(ระเด่นลันได)

จินตภาพเหมือนหรือต่าง

การตอบข้อสอบที่ถามเรื่องจินตภาพเหมือนหรือต่าง ให้พิจารณาตอบ ดังนี้

1. จินตภาพทางภาพหรือทางเสียง

ตัวอย่างข้อสอบ

1. ข้อใดให้จินตภาพแตกต่างกับข้ออื่น

1. ดอกพยับนึ่งเพียงจะเลื้อยออก โลกแล่น

2. เห็นคล้ายคล้ายปลาว่ายเฉวียนฉวัด

3. กระทุงทองล่องเลื่อนค้อยเคลื่อนคลา

4. ร้องกรีดกรียดกรียวแซ่ตั้งแดรสังข์

2. ข้อใดสื่อภาพและเสียง ได้เด่นชัดที่สุด

1. กูบกระ โดกโยกอย่างทุกอย่างเดิน

เขยื้อนเอนยอบยวบยยะยวบกาย

2. เจื่อมตลิ่งจิวงามตระหง่านยอด

ระกะกอดเกะกะกิ่งไสว

3. ย่ามกระสอบกรอบแกรบกระ ไกรกริก

กลักพริกพลิกแพลงตะแคงหงาย

4. ทั้งจากที่จากคลองเป็นสองข้อ

ยังจากกอนั้นก็ขึ้นในคลองขวาง

2. จินตภาพทางภาพเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหว ข้อสอบอาจจะใช้ “นาฏการ” แทน

“การเคลื่อนไหว”

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดมีนาฏการในข้อความที่พรรณนา

(ก) ถิ่นนรพื่อนร่ำรายบิน

กระหนกนาคิน

ทุกเกล็ดก็เก็จสุรกานต์

(ข) งามเทวธวัชชัชวาล

โบกในคัคณานต์

แอร์มอร่ามงามตา

(ค) พรั่งพร้อมทวยเทวเสนา

ห้อมแห่แห่นหน้า

และหลังสะพรั่งพร้อมมวล

(ง) จามรีเฉิดฉายปลายทวน

หอกดาบปลาบยวน

ยั่วตาพิณศพิศวง

1. ข้อ ก และ ข

2. ข้อ ค และ ง

3. ข้อ ก และ ค

4. ข้อ ข และ ง

3. จินตภาพทางภาพที่มีแสงมีสี

ตัวอย่างข้อสอบ

1. ข้อใดไม่ปรากฏในคำประพันธ์ต่อไปนี้

ฝนเป็นสายปรายโปรยเมื่อใกล้ค่ำ
แปลบประกายปลายคุ้งหุงสุพรรณ

1. สี

2. แสง

ฟ้าร่ำคำรณอยู่เดือนสิ้น

ลมกระชั้นกระโชกกระซกแรง

3. เสียง

4. การเคลื่อนไหว

2. คำที่ขีดเส้นใต้ข้อใดที่ให้จินตภาพค้อยที่สุด

1. มะลิวัลย์พันพุ่มคัดค้าน
บ้างเลื้อยเลี้ยวเกี่ยวกิ่งเหมือนชิงช้า

2. หางนกยูงระย้าเรี่ยคลอเคลียน้ำ
งามดั่งปลวเพลิงป่านามนิรมิต

3. ลาดคินตติษชาติหลับไหล
หยาดย่อยพลอยน้ำค้างแวววาว

4. ลมระเริงลู่หวิวพลิวระลอก
แล้วใบไม้ก็ไหวสายซึงข่ายกรอง

ระดูดอกออกขาวหิ้งราวป่า

ลมพาดแผ้วแผ้วคังแกลัง ไกว

แพนดอกน้าซ้อยช่อรววิจิตร

สร้อยโสกติดกรุมพุ่มหัวใจ

ตื่นขึ้นไหวไหวในลมหนาว

ราวท่าแก้วแหวนทั้งแดนดิน

สัพยอกยอดไม้ไปลิ่วต้อง

ทอแสงทองประทับชันน้ำค้าง

4. จินตภาพที่แสดงเวลาต่างกัน

ตัวอย่างข้อสอบ

ข้อใดให้จินตภาพต่างจากข้ออื่น

1. พื้นนภางค์เฝือคดาว แสงเงินขาวจับฟ้า แสงทองจ้ำจับเมฆ

2. ดาวเดือนจะเลื่อนลับ แสงทองพยับโพยมหน

3. พอพระสุริยเรอเยื้องรถบจร เย็นยอแสงสั่งทวิป

4. แสงทองระรองรุ่ง รวีปรุ่งชโลมสรรพ

5. จินตภาพที่ให้อารมณ์ทางบวกหรือทางลบ

ตัวอย่างข้อสอบ

1. ข้อใดให้จินตภาพแตกต่างกับข้ออื่น

1. เสียงดังค่างป่างชะนีระหิวคโหวย	กระหิมโหยห้อยไม่น่าใจหาย
2. บ้างก่งคอกคูกูกูกูไป	ฝูงเขาไฟฟูบแผงที่แผกฟาง
3. ประทักประทุเปรี้ยว	ตระหนกเพียงยินเสียงปิ่น
4. ผีเสื้อสายร้ายร่าระบำบิน	จะจีเจื้อยเรื้อยรินพิณเรไร

2. ข้อใดมิได้มุ่งให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่าน

1. ดวงอาทิตย์ขึ้นเวลา 5.55 นาฬิกา ฟ้าหัลว ลมอ่อนถึงปานกลาง
2. ทิวบริเวณนั้นเขียวสดด ดวงตะวันยามบ่ายแผดแสงระอุ
3. พระพิรุณโปรยปรายตั้งแต่พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น และตกติดต่อกันไปจนค่ำ
4. เย็น... พระอาทิตย์ล้อยดวงต่ำลง ขอแสงสุดท้าย

ลักษณะการพูด

1. **การพูดเสียดสี** เป็นการพูดลักษณะเดียวกับการพูดเหน็บแนม คือ การพูดที่ทำให้ผู้ฟัง “ปวดแปลบเสบถึงใจ” ดังที่สุนทรภู่ได้กล่าวเปรียบเทียบลักษณะการพูดเสียดสีไว้ในนิราศพระบาท ดังนี้

“เห็นเทพีมีหนามลงราน้ำ	เปรียบเหมือนคำคนพูดไม่อ่อนหวาน
เห็นกึ่งกิดมีดพรว้าเข้าราราน	ถึงหนามกรานก็ไม่เหน็บเหมือนเจ็บทรวง”

2. **การพูดประชด** เป็นการพูดที่มีลักษณะ “แกล้งพูดให้เกินควรไปเพื่อแสดงความไม่พอใจ” เช่น คำพูดของพระเจ้านันทบุเรงที่ประชดมหาอุปราชว่า

“แม่นเจ้าคร้ามเคราะห์กาจ จงอย่ายาตรบุษยนา เอาพิศตราสตรี สวมอินทรีย์สร้างเคราะห์”

ที่พระเจ้านันทบุเรงตรัสเช่นนี้เป็นการแก้สิ่งผิดให้เกินควรไป เพราะไม่พอพระทัยที่พระมหาอุปราชาทูลว่าพระองค์เคราะห์ร้ายถึงขนาด ขอไม่กรีธาทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา

3. การพูดกระแนะกระแหน เป็นลักษณะหนึ่งของการพูดเสียดสี แต่นุ่มนวลกว่า เป็นเชิงเหน็บนิดแนมหน่อย ไม่รุนแรงเท่าเสียดสี ดังตัวอย่างข้อสอบปี 2534

“เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาปัจจุบัน และระบบโรงเรียนสมัยนี้ โดยทั่วไป มักจะมุ่งส่งเสริมในด้านวิทยาการ โดยละเลื้มความเจ็ยบของวิจารณญาณไปเสีย และมักจะถือเอา การอัครบรรจวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่นักเรียนนั้น เป็นจุดมุ่งหมายจมอยู่ตัวเอง ประหนึ่งว่าวิชา ความรู้ล้นเหลืออนั้น จะทำให้คนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีการศึกษาขึ้นมาได้ละนั้น”

ข้อความนี้ ผู้เขียนต้องการว่ากระทบหรือเสียดสีผู้จัดการศึกษาโดยมุ่งอัครความรู้ให้แก่เด็ก อย่างเดียว จนลื้มไปว่าแท้ที่จริงแล้ว ควรพัฒนาทางด้านการใช้วิจารณญาณของเด็กอีกด้วย ลักษณะของข้อเขียนนี้จึงแฝงไว้ด้วยน้ำเสียงกระแนะกระแหนเอาไว้

4. การพูดตัดพ้อ เป็นลักษณะการพูดที่แสดงอารมณ์น้อยใจ เนื่องจากผู้ถูกตัดพ้อไม่ทำตามบทบาทที่ควรทำ หรือไม่ทำตามทีพูดหรือให้สัญญาไว้ เช่น ตอนที่พระกัณหาดัดพ้อพระเวสสันดรว่า

“พระคุณเอ๋ย พระคุณเจ้าเอ๋ย เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย อย่าว่าลูกนี้มาลวงดูถูก ที่จะกลับมาเป็นพ่อลูกสืบไปนั้นอย่าสงสัย ด้วยว่ากระตูกและเล็อดเนื้อจะเป็นเหยื่อของตาพราหมณ์”

ตามปกติแล้วบทตัดพ้อจะเป็นลีลาสัลลาปังคพิสัย คือ เป็นบทคร่ำครวญโศกเศร้าแสดง ความน้อยใจ หรือเสียใจ แต่ถ้าเป็นการเสียดสี ประชดประชัน กระแนะกระแหน ขอดค่อน จะเป็นลีลาพิโรธวาทัง คือ เป็นถ้อยคำแสดงความโกรธ

การตัดพ้อยังมีอีกลักษณะหนึ่งคือ “ตัดพ้อต่อว่า” ซึ่งมีลักษณะ “ว่ากล่าว” อยู่ด้วย เช่นนี้ จะมีสองอารมณ์ปนอยู่ด้วยกัน คือ ทั้งน้อยใจและโกรธ ปนกันทั้งสัลลาปังคพิสัยและพิโรธวาทัง เช่น ในเรื่องอิเหนา จินตะหราตัดพ้อต่อว่าอิเหนาว่า

ไหนดพระผ่านฟ้าสัญญาน้อง	จะปกป้องครองความพิสมัย
ไม่นิราศแรมร้างห่างไกล	จนบรรลัยมอดม้วยไปด้วยกัน

5. การพูดเปรียบเปรย เป็นลักษณะการพูดว่าเปรียบอย่างไม่เจาะจง เช่น ในกลอนนิราศพระบาท สุนทรภู่ได้เปรียบเปรยลูกหัวล้านซึ่งเป็นพรรณไม้ชนิดหนึ่งกับคนหัวล้าน โดยพูดเปรียบเปรยอย่างไม่เจาะจงว่าเป็นผู้ใดผู้หนึ่ง ดังนี้

หัวล้านลูกละเบ็ยดูเสี่ยหน้า	ลูกชี้เข้าอะไรล้านประจานหัว
ใครล้านจ้อนควรเจ็ยมเส็ยมตัว	มันสืบหัวสืบเบ็ยออกเรียไป

6. การพูดขี้ขวน คือ การพูดชักชวนให้ทำสิ่งที่ไม่ควร เช่น อธรรมเทวบุตรพูดขี้ขวนให้คนทำในสิ่งที่ไม่ควร ดังนี้

มามัวแต่กลัวบาป	ก็จะอยู่ทำไมกัน
อยากสุขสนุกนั้น-	ที่ก็ต้องคำริแสวง
ใครมีกำลังอ่อน	ก็ต้องแพ้ผู้มีแรง
ใครเคอะลำแดง	ก็จะสมอารมณ์ปอง

7. การพูดย้อน คือ การพูดสวนตอบ เช่น ในนิทานเวตาล เมื่อพระวิกรมมัททิตย์ตอบคำถามของเวตาลว่าใครควรเป็นสามีของนางมรุมมาลตี แล้วตรัสถามว่า

“...คำอธิบายเช่นนี้ จะทะลุความโง่ของเ็งเข้าไป ทำให้เ็งเข้าใจได้หรือยัง” เวตาลก็พูดย้อนสวนกลับไปทันทีว่า “ความโง่ของข้าพเจ้าทะลุแล้ว แต่พระองค์นั้นยัง...”

8. การพูดเยาะเย้ย คือ การพูดให้ได้รอย ให้เจ็บช้ำน้ำใจ เช่น คำพูดของเวตาลที่ย้อนพระวิกรมมัททิตย์นั้น ยังต่อต้านการเยาะเย้ยพระวิกรมมัททิตย์ที่เสียดูเวตาล เพลอตอบคำถามของเวตาลทำให้แพ้เวตาล ดังนี้

“...แต่พระองค์นั้นยัง จึงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้กลับไปแขวนตัวอยู่ยังต้นอโศกในบัดนี้”

9. การพูดส่อเสียด คือ การพูดยุแหย่ พูดให้เขาแตกร้าวกัน ซึ่งนับเป็นการพูดที่เป็นภัยร้ายแรงกว่า พูดหยาบ พูดเท็จ และพูดเสียดสี

น้ำเสียง

การจับน้ำเสียงจากคำพูดหรือข้อเขียนจะต้องวินิจฉัยสารให้เข้าถึงสารที่แฝงอยู่ สารนั้นอาจเป็นอารมณ์ความรู้สึก หรือ เจตนา ที่ผู้พูดต้องการจะสื่อถึงผู้ฟังผู้อ่าน

ตัวอย่างข้อสอบ

ใช้ข้อความต่อไปนี้ตอบคำถามข้อ 1-2

“ส่วนนางชัชศรินนั้นก็ใช้ความงามที่มีส่วนน้อยนั้นเป็นเครื่องล่อให้ชายตอมได้มาก แต่ใช้ความไม่สงบเสงี่ยมเป็นเครื่องล่อได้มากกว่า และใช้ความมีทรัพย์ของบิดาเป็นเครื่องล่อได้มากที่สุด”

1. ข้อใดมิใช่กลวิธีที่ใช้ในข้อความข้างต้น

1. การใช้สำนวนตรงไปตรงมา	2. การซ้ำคำเพื่อย้ำความ
3. การลำดับความให้มีน้ำหนัก	4. การใช้คำอย่างมีอารมณ์ขัน

2. น้ำเสียงของผู้เขียนตรงตามข้อใด

1. เอ็นดู	2. ชื่นชม	3. เสียดสี	4. เหยียดหยาม